

ISSN-L: új szabvány – jobb csatolások

PESCH, Oliver

PESCH, Oliver: ISSN-L: A new standard means better links című tanulmányát (The Serials Librarian, 57. vol. 2009. 1–2. no. 40–47. p.) Viszocsekné Péteri Éva tömörítette.

2008 augusztusában jelent meg az átdolgozott ISSN-szabvány (ISO 3297-2007), amely jelentős részben az ISSN-nek a csatolási rendszerekben való használatára irányuló és 2004 januárjában indult munka összegzése. A probléma az volt, hogy a folytatólagos források minden egyes formátuma saját ISSN-t kap: azaz a folyóirat nyomtatott és online változatának más az ISSN-je. Ez a beszerzés során lényeges, mivel rendeléskor sokszor az ISSN-t használják azonosítóként, és meg kell különböztetni a nyomtatott és az online változatot, de a „behálózott világban” az ISSN gyakran a folyóirat egyetlen azonosítója, és az eltérő ISSN-ek gondot okoznak. Tipikus helyzet, amikor a felhasználó egy online adatbázisban keres meghatározott témában, és a találatok között akad olyan csatolás, amely a felhasználó intézményi könyvtárának katalógusára mutat. A csatolás az online adatbázisban talált ISSN-re épül, ezért a könyvtári katalógusban is ez az ISSN szerepel: megjelennek az állományadatok, a felhasználó pedig megtalálja a keresett folyóiratot. Ebben az esetben az online adatbázisban és a könyvtári katalógusban is a *nyom-*

tatott változat ISSN-je szerepel. Ellenben, ha az adatbázisban a szóban forgó folyóirat elektronikus változatának az ISSN-je volna, a könyvtári katalógusban nem lehet megtalálni a folyóiratot; a felhasználó hibauzenetet kap.

A szabvány felülvizsgálatának a célja egy olyan („cím-szintű”) azonosító megalkotása volt, amely kiegészíti a jelenlegi ISSN-eket, és a hozzáférést megkönnyítendő lehetővé teszi a dokumentum azonosítását. A revízió során sok időt és energiát vett igénybe a megállapodás elérése. (Felmerült pl. egy teljesen új azonosító bevezetésének és az ISSN-szerkezet megváltoztatásának az ötlete is.) Végül megmaradt az ISSN jelenlegi felépítése, a címhez kapcsolódó ISSN-ek egyike pedig a „csatoló ISSN” (linking ISSN), az *ISSN-L* lett. Az összes csatolási és elérési alkalmazásban ezt fogják használni a folyóirat azonosítására. Az új megoldás elegáns, alkalmazásához azonban – mint minden új rendszer esetében – erőfeszítésekre lesz szükség. Abban az esetben, ha egy új folyóiratot kell feldolgozni, az ISSN-L az átvitt adatok része lesz. Az információs lánc hét lépése azokat a műveleti típusokat reprezentálja, amelyek előfordulnak a

mindennapos információs tevékenységekben:

1. az ISSN-L közlése – új folyóirat (vagy új formátum) megjelenésekor az ISSN központ küldi meg a kiadóknak;
2. a folyóirat felvétele az online adatbázisba – fontos, hogy a metaadatokban ne csak az ISSN-L, hanem a nyomtatott változat ISSN-je is szerepeljen;
3. katalogizálási adatok, amelyek címzettje a Kongresszusi Könyvtár vagy az OCLC – itt az ISSN-L a 022 mező „I” almezőjébe kerül (bővebben lásd a <http://www.loc.gov/marc/bibliographic/bd022.html> címen);
4. cikk szintű metadatok küldése az online adatbázisokba, indexelő, referáló szolgáltatásokhoz, webes keresőmotorokhoz és tudásbázisokhoz;
5. a címjegyzékek és egyéb részadatok, csatolás-feloldók (link-resolver) és elektronikus forráskezelő rendszerek tudásbázisainak megküldése a szolgáltatóknak;
6. az állományadatok megküldése a könyvtáraknak;
7. a katalógusadatok beérkezése a könyvtári katalógusoktól.

Minden résztvevőnek, aki érdekelt az információk csatolásában vagy szétsugárzásában, a hatékonyság érdekében az ISSN-L-t el kell fogadnia és terjesztenie kell. (A tipikus csatolási feladat egy online adatbázisból, egy csatolás-feloldóból és egy könyvtári katalógusból áll. A lehetséges útvonalak: az adatbázisból közvetlenül a könyvtári katalógushoz, az online adatbázisból a csatolás-feloldóhoz, vagy a csatolás-feloldótól a könyvtári katalógushoz.) A hálózati környezet a valóságban ennél bonyolultabb. Az egyszerű modell azonban megmutatja a csatoló rendszerekkel szembeni elvárásokat. A leírt séma akkor működik, ha mindhárom résztvevő ismeri és használja az ISSN-L-t. Ez valószínűleg a közeljövőben a rendszerek nagy részénél még nem lesz így, és bár talán évekbe telik, de nem jelenti azt, hogy nem lehet már most beépíteni a rendszerbe egy megengedési szintet (level of forgiveness). Példaként szolgálhat egy olyan eset, amikor az adott folyóiratnál az online adatbázisban az elektronikus változat *eISSN*-je, a könyvtári katalógusban pedig a nyomtatott változat ISSN-je szerepel.

Ekkor a csatolás-feloldó csak a nyomtatott változat ISSN-jét ismeri, az adatbázis a csatolás-hoz URL-ként pedig az elektronikus változatot generálja. Az eredményként kapott két csatolás eltérő, nem is találkozik. A megoldás az, hogy a csatolás-feloldó tudásbázisába a nyomtatott változat ISSN-L-ként használt ISSN-jén kívül az *eISSN*-t is beviszik. A másik megoldás pedig, ha a könyvtári katalógust készítik fel erre a feladatra. Ebben az esetben a könyvtári katalógus az online adatbázisból érkező, *eISSN*-re épülő közvetlen csatolásokat és a csatolás-feloldótól az ISSN-L-t használó csatolásokat is tudja kezelni. Sokkal könnyebben meg lehet találni egy folyóiratcímet, ha valamennyi hozzátartozó ISSN-jét leírják és használják.

Az ISSN-szabvány felülvizsgálatakor kiderült, hogy a kiadóknak komoly segítségre van szükségük az induláshoz: először az ISSN-regiszterben (*ISSN Registry*) szereplő valamennyi folyóirathoz visszamenőleg meg kellett adni az ISSN-L-t, a különböző hozzáférési és csatoló-rendszerekbe történő betöltés megkönnyítésére pedig ISSN térkép-fájlok (*mapping files*) készültek. (Ezek egyszerű, könnyen kezelhető táblázatok, amelyek térítésmentesen elérhetők a <http://www.issn.org> honlapon.) A táblázatokat az online adatbázisok az ISSN-L-nek a tartalmakhoz illesztéséhez használhatják, a csatolás-feloldókat pedig arra, hogy átfogó jegyzékeket készítsenek az alternatív ISSN-ekről vagy a keresési folyamatok során való használatra, vagy hogy meghatározzák az ISSN-L-t más rendszerekhez történő csatoláskor. A könyvtári katalógusok is hasznosítani tudják ezt a jegyzéket, amikor egy folyóiratcímmel tartozó további ISSN-eket illesztnek be a bibliográfiai rekordba (022 \$I) és indexelik ezeket.

Az ISSN kritikus elem a folyóirat-tartalmak elérésében, és ebben a folyamatban az új ISSN-szabvány lényeges minőségi javulást hoz majd. Ahhoz, hogy a változás ténylegesen érzékelhető legyen, több időre van szükség. Az azonnali eredményt az új szabvány mellékterméke, a már említett ISSN-L táblázatok jelentik, mert minden szolgáltató számára biztosítják a sikert.